

TERMÍN: 28.10.2024

xx21728xx
Recenzia A
David Hojdan
david.hojdan@mfsr.sk

*Prosím nezasahujte do tejto tabuľky*RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **David Hojdan**NÁZOV MATERIÁLU: **Strategická odolnosť a závislosť slovenského zahraničného obchodu**TYP VÝSTUPU*[1]: **analýza**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **MH SR - Inštitút hospodárskych analýz**AUTORI/KY: **Dušan Steinhauser, Filip Bolčo**

SPOLUAUTORI/KY: - ; - ; - ; -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **2****PRIPOMIENKY:**

P.č.	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	s. 11-12	Pri cieľoch recyklácie je v texte uvedené 15% a v infografike nižšie 25%		Obrázok bol odstránený, pravdepodobne v zdrojovej infografike majú chybu (zdroj: Rada EÚ, 2024b).

2	s. 16-20	Považujem za kontraproduktívne používať až 6 rôznych ukazovateľov strategických závislostí. Odporúčam zostať len pri ukazovateľoch EK, prípadne ich doplniť o indikátor centrality. Bolo by prínosné preskúmať, či zahrnutie dodatočných indikátorov významne ovplyvní celkové výsledky. Ak nie, tak nie je opodstatnené ich používať.		
3	s.18	Navrhujem vynechať indikátor substituovateľnosti exportu (SE) z analýzy. Indikátor redukuje ľudský kapitál len na počet rokov vzdelania, čo môže skresľovať skutočné schopnosti pracovnej sily. Okrem toho neberie do úvahy ďalšie dôležité faktory, ako sú infraštruktúra, know-how, dostupnosť zdrojov či technologickú úroveň ktoré ovplyvňujú schopnosť krajiny exportovať konkrétne komodity.		Súhlasíme so zmenou, indikátor bol kvantifikovaný len ako doplnkový materiál a bolo upozornené na zjednodušenia použité pri jeho výpočte.
4	s.19 a celý text	Váženie indikátorov pomocou podielu na importe sa na prvý pohľad javí ako korektný prístup, no výsledkom je, že celkový index strategických závislostí bude presne kopírovať to, čo najviac dovážame. Tento index potom		Ďakujeme za návrh, implementovali sme ho a zmenili sme systém váženia, vrátane textu v boxe 1.

		neprináša nové informácie, keďže takmer rovnakú informáciu dostaneme pri analýze podielov komodity na celkovom importe. Odporúčam zmeniť spôsob váženia a celkovo prezentáciu výsledkov. Alternatívou váženia, môže byť skúmanie strategických závislostí na agregovanejších podskupinách komodít (napr. strategická závislosť v elektrotechnických výrobkoch, automobilových komponentoch, a pod.). Ak nastane veľký výpadok v konkrétnych komoditách, aj keď ich podiel na importe nie je veľký, finálny výrobok nie je možné vyrobiť.		
5	s. 20	Zvážiť inú techniku zostrojenia celkového indikátoru. Napríklad min-max váženie, kedy sú indikátory normalizované na spoločnú škálu podľa minima a maxima. Následne by bolo možné prezentovať aj príspevky jednotlivých indikátorov k celkovému indikátoru strategickej závislosti pri daných komoditách.		Ďakujeme za návrh, implementovali sme ho a zmenili sme systém váženia, vrátane textu v boxe 1.

6	s. 34	Zvážiť, či by nemalo väčšiu výpovednú schopnosť používať indikátor počet netarifných prekážok ako pomerový ukazovateľ (napr. na 1 mil € importov). Aplikáciou pomerového ukazovateľa by autori zabezpečili aby indikátor opäť len nekopíroval štruktúru ekonomiky ale poskytol aj nové informácie a zistenia.		Po aplikácii zmeny váh sme samotný výpočet indikátora už nemenili, ale aplikovali sme nový spôsob váženia.
7	s. 35 (posledný odsek)	Autori správne poukazujú na problém skreslenia štatistík zahraničného obchodu v kontexte reexportov. Chýba však silnejšie odôvodnenie prečo sa venujú len Taiwanu a prečo sa napr. nevenujú aj Číne, ktorá je najviac skloňovaná v kontexte zavádzania ciel a pre dodávateľské reťazce firiem na Slovensku má rádovo významnejšie postavenie.		Príklad Taiwanu bol vybraný len ilustračne. Z jadra textu bola pasáž o taiwanských komoditách presunutá do príloh a skreslenie tradičných štatistík bolo na základe odporúčania ilustrované pomocou dvoch databáz input-output tabuliek: (1) sektorový prístup poskytuje databáza OECD Trade in Value Added a (2) komoditný prístup bol využitý z databázy EUROSTAT Figaro. Zároveň bol na základe mailovej komunikácie doplnený zdroj R. Baldwin et al., (2023).

8	s. 36	Tvrdenie nižšie nezodpovedá dátam z https://oec.world/en/profile/hs/monolithic-integrated-circuits-digital „Je všeobecne známe, že Taiwan je takmer výhradným a skutočným exportérom mikročipov na svete.“ Taiwan síce je významným výrobcom a exportérom mikročipov (HS 854211 – najväčší exportný artikel Taiwanu), no podobný vývoz ma aj Čína a vysoko sa nachádza aj Južná Kórea, či Singapur. Je prílišné zjednodušenie tvrdiť bez dôkladnej analýzy, že exporty spomínaných krajín sú len reexportami Taiwanu.		Tvrdenie bolo zmiernené a spolu s celým ilustračným príkladom bolo presunuté do prílohy. V spomínanej prílohe bol pridaný odsek zdôvodňujúci výber Taiwanu. Navyše, disparitu medzi tokmi pridanej hodnoty z databázy EUROSTAT Figaro a tradičnej databázy CEPII BACI na základe odporúčania v bode č. 10.
9	s. 37-38	Odporúčam prepracovať časť o Taiwane, ktorá bez dostatočných dôkazov implikuje, že takmer všetky mikročipy, ktoré dovážame aj z krajín EÚ sú Taiwanské reexporty.		V zmysle odpovede na pripomienku č. 7, bola časť o taiwanských komoditách prepracovaná, v aktuálnej verzii vplyv skreslenia tradičných štatistík ilustrujú dve databázy sledujúce toky pridanej hodnoty z input-output tabuliek.

10	s. 41 (posledné 2 odseky)	Plne súhlasím s autormi aby sa problému s reexportmi venovala väčšia pozornosť a súhlasím aj s výberom metódy cez sledovanie pridanej hodnoty pomocou IO tabuliek. Odporúčam ale zvoliť viac koncepčný prístup, keďže problém s reexportmi sa netýka len položky CPA26, ale týka sa v rozličnej miere všetkých dovážaných komodít. Problém s reexportmi by sa dal napr. riešiť spárovaním CPA produktov s HS klasifikáciou a následným porovnávaním a analýzou rozdielov v teritoriálnej štruktúre štatistík zahraničného obchodu oproti štatistikám pôvodu pridanej hodnoty. Identifikácia a odhad skreslenia plynúceho z reexportov by mohlo poskytnúť zaujímavé informácie, ktoré by obohatili analýzu.		Ďakujeme za veľmi zaujímavú pripomienku. Do analýzy bol pridaný „Box 3: Odhad veľkosti reexportu pomocou tokov pridanej hodnoty“, ktorý odkazuje na rozsiahlu analýzu v dátovej prílohe predkladanej analýzy, pričom sa jedná o navrhnuté spárovanie databázy EUROSTAT Figaro a CEPIL BACI pomocou korelačnej tabuľky HS (resp. CN/CPA). Pri výpočte bola využitá aj metóda štandardizácie hodnôt z pripomienky č. 5.
11	s. 47	Hlavné odporúčanie autorov, že je možné strategické závislosti upraviť zmenou štruktúry slovenského hospodárstva, vrátane diverzifikácie výroby a exportov považujem za nevhodné a je najmä výsledkom váženia indikátorov ich podielom na importe, na ktoré som vyššie		Tvrdenie o potrebe diverzifikácie slovenského exportu bolo podporené novým odsekom v záverečnej kapitole. Bolo postavené na bonitnej literatúre, indexe koncentrácie slovenského

		upozorňoval. Špecializácia krajín na konkrétne odvetvia a činnosti je prirodzená a v súlade s teóriou komparatívnych výhod. Ak si autori stoja za týmto záverom, je potrebné aby toto odporúčanie detailnejšie rozobrali a načrtli ako by sa táto transformácia ekonomiky mala udiat'.		exportu (boli pridané dva grafy 7-8) a na vládnej stratégii – Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie, ktorá má ako prvý parciálny cieľ diverzifikovať export. Podľa nášho názoru nie je problém s hlbokou participáciou v globálnych dodávateľských reťazcoch, čo predpokladal už v analýze citovaný P. Krugman, ale Slovensko participuje na činnostiach v rámci týchto reťazcov, ktoré generujú nízku pridanú hodnotu. V materiáli sa napr. nachádza nový odsek: „Problémom nie je špecializácia, ktorá je aj teoreticky predpokladaná minimálne od 80. rokov 20. storočia, ale jednostranné zapojenie sa Slovenska do týchto
--	--	---	--	--

				reťazcov. Účasť v globálnych hodnotových reťazcoch poskytuje mnohé výhody, akými je zvýšená produktivita, či zamestnanosť (Bighelli et al., 2022; Camarero, López-Villavicencio a Tamarit, 2022). Z pohľadu tvorby pridanej hodnoty nie je zapojenie sa Slovenska na takej vysokej kvalitatívnej úrovni ako by bolo žiadané.“
12	s.41 a ďalej	[2. Kolo] Overiť spôsob výpočtu v tabuľkách o pôvode pridanej hodnoty - zrejme došlo k zámene riadkov a stĺpcov v IO tabuľke. Akú má interpretáciu, že dovezená pridaná hodnota v ťažbe a dobývaní pochádza zo spotreby domácností v Rusku?		Ďakujeme za pripomienku, nešťastne sme pomenovali záhlavie tabuliek, ktoré sme opravili na „Určenie a spotreba zahraničnej pridanej hodnoty pochádzajúcej z [...]“ V boxe 2 boli upravené dva odseky: „Tak napríklad zahraničné produkty CPA_B – Ťažba a dobývanie, sú

				importované na Slovensko za účelom výroby produktov CPA_C19 – Koks a rafinérské ropné produkty. Tu sa o. i. jedná o dovezenú ropu, z ktorej sa na Slovensku vyrobia pohonné hmoty, mazivá alebo palivá. Nie je prekvapením, že v tomto prípade je krajinou pôvodu Ruská federácia. [...] Tabuľka naio_10_fcp_ip3 bola spracovaná IHA nasledovne: zahraničný produkt je uvedený v hlavičke riadkov (angl. Products, adjustments and value added); produkty z neho vyrobené alebo konečné určenie produktov podľa štatistiky národných účtov sa nachádzajú v samotných riadkoch (angl. Products and final uses). Riadky sú ďalej členené podľa krajiny
--	--	--	--	---

				pôvodu (angl. Country of origin). Krajinou určenia (angl. Country of destination) bolo Slovensko. V tabuľkách je zobrazených prvých 20 položiek zostavenej štruktúry.“
13	s.39 a box 3	[2. Kolo] Údaje o pridanej hodnote a údaje o hodnote dovezených tovarov nie je podľa môjho názoru vhodné porovnávať v nominálnych hodnotách (rovnako aj pri exportoch). Vhodnejšie porovnanie je na základe podielov ako to je v Baldwin (2023). Napríklad ukázať akým % sa podieľa Čína na celkovom dovoze elektrotechniky keď sa pozeráme na štandardné štatistiky o zahraničnom obchode vs. keď volíme prístup cez sledovanie pridanej hodnoty.		Ďakujeme aj za túto pripomienku. Box 3 bol upravený. Skutočne rozdiel medzi databázami je markantný. Textovo sme box 3 ponechali skromný, pretože tabuľka v ňom má dostatočnú vypovedaciu schopnosť. Čitateľ je upozornený, že kompletne výsledky nájde v dátovej prílohe.

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Vzhľadom na zapracovanie pripomienok odporúčam publikovať.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.